

Vrede over Israël

Nummer 1
Januari 2002

Schriftstudie, Lukas 12:31-35 2

Van de voorzitter 6

Israël na 11 september 7

Kerk, wat is uw gebed? 10

Een nieuw boek over Paulus 13

De 5 meter hoge menorah,

die staat tegenover het Knesset-gebouw. Met negenentwintig reliëfs die belangrijke figuren en gebeurtenissen uit de Joodse geschiedenis uitbeelden

Tweemaandelijks orgaan, uitgegeven door Deputaten 'Kerk en Israël' van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

schriftstudie

Wat zou de vos

van Perea uitrichten

tegen de leeuw van Juda?

WIE BEPAALT DE AGENDA

Schriftstudie over Lukas 13:31-35

J.G. Schenau

De Nobelprijs voor de literatuur werd dit jaar toegekend aan de schrijver V.S. Naipaul. Hij heeft zich verdienstelijk gemaakt met vooral één bepaald genre: het reisverhaal. Het Evangelie van Lukas bevat ook een reisverhaal. In ons gedeelte zegt de Here Jezus zelf, dat Hij moet reizen (vs.33). Lukas voegt het reisverhaal van Jezus in vanaf 9:51, waar we tegelijk Zijn bestemming ontdekken: Jeruzalem (19:44). Daar wacht Hem het kruis. Maar Zijn uiteindelijke doel is de hemelse heerlijkheid. De vraag is, wie het reisschema bepaalt.

Jezus en de Farizeeën

Op een bepaald moment adviseren een aantal Farizeeën Jezus dringend Perea, het gebied van Herodes, te verlaten. Herodes zou het op Zijn leven hebben voorzien (vs.31). De meeste oudere verklaringen veronderstellen, dat het hier intussen gaat om een samenzwering tussen Herodes en de Farizeeën. En hoewel hun belangen nogal verschilden, nemen ze tegenover Jezus inderdaad vaker samen initiatief (Mk. 3:6; 12:3). Beiden zouden Hem liever in de buurt van Jeruzalem hebben, omdat de kans om Hem in te rekenen daar groter zou zijn. Een boosaardige bedoeling onder het mom van een vriendelijk advies. In het licht van Luk. 11:53 moet ook hier deze mogelijkheid niet worden uitgesloten.

Per se noodzakelijk is deze negatieve uitleg overigens niet. De laatste tijd maken nieuwtestamentici ons erop attent, dat het beeld dat wij vanouds van de Farizeeën hebben, bijstelling verdient. Zo is in Zijn uitleg van de wet de Here Jezus het vaker met de Farizeeën eens, dan wij vaak denken. En Zijn uiteindelijke veroordeling is waarschijnlijk veel meer het werk geweest van de Sadduceeën dan van de Farizeeën. Laat het zo zijn, dat zij wel afstand hielden, ze stonden vaak niet onwelwillend tegenover Jezus. Met name Lukas laat dat zien (7:36; 14:1). Kunnen het niet gewoon aardige Farizeeën geweest zijn? Die had je namelijk ook! Maar ook dan mogen zij de agenda van Jezus niet bepalen...

Jezus en Herodes

Dat Herodes Jezus liever kwijt was dan rijk, valt te verklaren. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus meldt, dat Herodes een man was, 'die rust en gemakzucht liefhad'. En hoe je verder ook over Hem denkt, dat komt Jezus nogal eens verstoren. Bovendien deed Jezus hem aan Johannes de Doper denken en dat deed zijn geweten spreken. In 7:9 zegt Lukas, dat Herodes Jezus te zien trachtte te krijgen. En als Herodes belangstelling voor je had, waren je dagen meestal geteld. Maar ook Herodes mag het reisschema van de Here niet bepalen. De Here Jezus spreekt over hem als 'die vos' (vs.32).

AGENDA VAN JEZUS?"

Jezus moet sterven te Jeruzalem 13:31-35

31 Terzelfder tijd kwamen enige Farizeeën en zeiden tot Hem: Ga heen en vertrek van hier, want Herodes wil U doden. En Hij zeide tot hen: Gaat heen en zegt die vos: Zie, Ik drijf boze geesten uit en volbreng genezingen, heden en morgen, en op de derde dag ben Ik gereed. Doch Ik moet heden en morgen en de volgende dag reizen, want het gaat niet aan, dat een profeet buiten Jeruzalem omkomt. Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt, en stenigt wie tot u gezonden zijn, hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels, en gij hebt niet gewild. Zie, uw huis wordt aan u overgelaten. Maar Ik zeg u, gij zult Mij niet meer zien tot het ogenblik komt, dat gij zegt:
Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren!^a

^a Ps 118:26 Mt 23:37-39

Stenen gooien in

Jeruzalem,

dat gebeurt al eeuwen

Dat staat in de rabbijnse geschriften voor een sluwheid, die uiteindelijk niets oplevert. De Here getuigt vorstelijk van Zijn koninklijke werken: boze geesten uitdrijven en zieken genezen. Hij is inderdaad de Sterkere, van wie Johannes gesproken had. En wat zou de vos van Perea uitrichten tegen de leeuw van Juda? Wat kan de koning trouwens voor bezwaar hebben tegen deze zorg voor zijn onderdanen?

Jezus heeft Zijn eigen agenda: voor vandaag en morgen heb Ik hier nog

werk, op de derde dag kom Ik ermee klaar. Voor de beleving van een Jood hoeven dat niet precies dagen van 24 uur te zijn. Hij kon daarin horen, dat Jezus binnenkort klaar zou zijn met Zijn werk. Op de derde dag zou Hij 'gereed zijn' of (zoals de Statenvertaling heeft): dan 'word ik voltooid'. In het Grieks herken je het woord, dat vanaf het kruis klinkt: 'volbracht'. Binnenkort zal de Here Zijn doel bereiken. Dan zal Hij gedaan hebben, waarvoor Hij over de aarde is komen reizen: volbrengen, wat nodig is om verlossing te bewer-

“WIE BEPAALT DE AGT

Hoe God verdween uit
Jeruzalem...

ken voor Zijn volk in de vergaving van hun zonden (Matt. 1:21). Hij zal een zoendood sterven. En Zijn opstanding daarna brengt de verlossing aan het licht. Ook als Jezus niet direkt vertrekt, blijft Hij op reis naar die verlossende derde dag (vs. 33a; verg. Hosea 6:2).

Jezus en Jeruzalem

Vermoord worden door Herodes zou trouwens een traditie doorbreken. Niet zonder ironie houdt de Here de Farizeeën voor, dat het toch Jeruzalem is, dat de profeten stenigt en doodt (vs. 33b)? Stenen gooien in Jeruzalem, dat gebeurt al eeuwen. Israëel neemt ze op tegen de Godsgezanten. Wat een moeite heeft Jeremia er ondervonden, Zacharia vond er de dood, volgens de overlevering Jesaja ook. En dat het nog altijd doorgaat, zal duidelijk worden aan de dood van Jezus. Jeruzalem heeft wat dat betreft een naam hoog te houden! De vredesstad bleek ook de wrede stad.

Maar denk niet, dat het de Here niet smart. In dat dubbele: Jeruzalem, Jeruzalem... (vs. 34a) klinkt diepe emotie door. Net als in dat “Hoe dikwijls...” (vs. 34b). En dan maakt de Here met een oudtestamentisch beeld duidelijk wat Hij zo dikwijls heeft gewild: voor Jeruzalem zijn wat een moedervogel is voor haar jongen, een kloek voor haar kuikens. Zodra er onraad dreigt, roept zij hen tot zich en bergt ze onder haar vlerken. Zo mocht Jeruzalem alles wat

God vanouds voor Israël wilde zijn (Deut. 32:11; Ps.91:4), ontvangen in Jezus. Maar Jeruzalem heeft niet gewild. Jeruzalem wilde niet zo klein zijn als een kuikentje. Ze wilde pronken als een pauw met haar tempel en eigen godsdienstigheid.

Daarom is het geen lot maar schuld, dat Jeruzalem nu aan zichzelf wordt overgelaten (vs. 35a). Letterlijk verstaald zal Jeruzalem als een onbewoonbaar verklaard huis achterblijven. Niet alleen onbewoonbaar voor mensen, maar zelfs voor God. Dit is inderdaad in de lijn van de profeten (1 Kon. 9:7; Jer. 22:5). “Ik heb mijn huis verlaten...” zegt de Here door Jeremia. Eerst de ballingschap en later de verwoesting door de Romeinen bewijzen, dat het geen loze dreigementen zijn. Hoe God verdween uit Jeruzalem... Maar nogmaals, het doet de Here Jezus zo zeer. Jeruzalem, Jeruzalem... En Zijn klacht vindt een echo in het hartzeer van de apostel Paulus (Rom. 9:2). Gelukkig bepaalt ook Jeruzalem de weg van Jezus niet.

Jezus en Zijn Vader

Zoals we tot nu toe gezien hebben, is Jezus op Zijn reis vervuld van een profetisch zelfbewustzijn. Hij weet Zichzelf volkomen in de lijn van de oude Godsgezanten. Hij is de Godsgezant bij uitstek, die wat al de eerdere niet bewerken konden, op de derde dag volbrengen zal. Hij reist naar Jeruzalem volgens het eeuwig raadsplan van Zijn Vader. In vs. 33 licht het op, waar Jezus zegt: “Ik

AGENDA VAN JEZUS?"

Uitzicht op Jeruzalem vanuit de kapel
 "Dominus flevit"
 ("De Here weende", zie Lukas 19:41).
 Onderaan een cirkel met de afbeelding van
 een hen die haar vleugels uitbreidt over
 haar kuikens.

móet ... reizen." Dat is het heilig
 moeten van Gods plan. Lukas paalt
 op die wijze vaker de weg van Jezus
 af: 2,49; 19:5; 24:44. Niemand anders
 bepaalt de agenda van Jezus dan Zijn
 hemelse Vader alleen. Jezus' weg is te
 traceren tot in de eeuwige ontfer-
 ming van Gods Vaderhart.

Voor Hemzelf is het niet bepaald de
 weg van de minste weerstand. Velen
 hebben getracht Hem af te leiden.
 Hij heeft er ook zelf tegenop gezien.
 "Hoe beklemmt het Mij, totdat het

volbracht is" (12:50). Maar omdat Hij
 voorbij dat 'totdat' wilde gaan, kan
 er nu ook voor Jeruzalem een 'totdat'
 blijven. "Totdat gij zegt: Gezegend
 Hij die komt in de Naam des
 Heren!" (vs. 35). Dat zal gezegd wor-
 den straks bij Zijn intocht in
 Jeruzalem. Wéér, nóg een appèl.
 Maar het zal – en zo is het hier
 bedoeld – in de hele wereld weer-
 klinken bij Zijn wederkomst. Tot die
 dag blijft er hoop voor Jeruzalem
 (Rom. 11:25). Om langs de weg van
 Jezus te gaan schuilen onder de vleu-
 gels van God. Zo blijft in Christus
 aan Israël het Woord van de profetie.
 Als de profeten dreigden met oordeel
 en ondergang, was dat altijd om tot
 terugkeer te bewegen. Met een
 belofte van terugkeer van de Here
 (zie bijv. Ps. 79).

Jezus en wij

Als ons iets niet past, is het als vanuit
 een helicopter de weg van Jezus te
 beschouwen. Hoog verheven boven
 Herodes en de Farizeeën, boven het
 eigenwillige Jeruzalem. Heel vaak
 heeft de christelijke kerk zich daar-
 aan bezondigd. En ze doet het nog,
 én als zij meent dat Israël heeft afge-
 daan én als ze denkt dat zij nu de
 agenda van de toekomst kan bepa-
 len. De beste reisverhalen zijn die,
 waarin je wordt meegenomen op
 reis. Dat is ook Lukas' bedoeling.
 Alleen gelovig volgend achter Jezus
 aan zullen wij, eigenwillige zond-
 aren, delen in het heil van de derde
 dag. Dan zullen we ook delen in
 Jezus' hartzeer over en hoop voor
 Jeruzalem.

Jezus' weg

is te traceren tot in

de eeuwige ontferming

van Gods Vaderhart

VAN DE VOORZITTER

H. Biesma

Benoemingen

In de laatste vergaderweek heeft de GS een aantal benoemingen gedaan voor de bemensing van allerlei deputaatschappen. Ook bij ons was, zoals ik eerder schreef, een vacature ontstaan: om gezondheidsredenen kon onze 2^e penningmeester, br J. Prins, zijn werkzaamheden niet voortzetten. In zijn plaats is nu br H.H.van Braak, ook uit Veenendaal, benoemd. We hopen hem op de eerstkomende deputatenvergadering en -bezinningsweekend te kunnen verwelkomen. Hij zal dan de komende jaren worden ingewerkt, om t.z.t. br Vree op te volgen. We rekenen graag op een goede samenwerking met hem en om een goede inbreng en inzet van zijn kant.

Een andere benoeming heeft ons ook verheugd en vereerd: onze adviseur, dr G.C. den Hertog, hoopt binnenkort aan te treden als hoogleraar aan onze Theologische Universiteit. Dat is in de eerste plaats aan zijn adres een hartelijke gelukwens waard. En we hopen dat hij door zijn kennis en inzet van grote betekenis mag zijn voor allen die zijn colleges zullen volgen en voor het aanzien van onze theologische opleiding. Het betekent ook nóg nauwere banden met "Apeldoorn", omdat hij als adviseur aan ons deputaatschap verbonden blijft. En daar zijn we blij mee.

Zo zijn we dat ook met de benoeming van drs C.J. van den Boogert tot "adviseur ad hoc". Die mooie term betekent

dat de synode positief heeft gereageerd op ons voorstel om hem voor de komende periode ook adviseur van ons deputaatschap te doen zijn; dat leek ons wijs met het oog op het onderhouden van de in Israël gelegde contacten én in verband met onze wens om – zo mogelijk – toch weer de vacante plaats in Jeruzalem bezet te krijgen. In dat opzicht is zijn kennis van zaken een verrijking voor ons werk; bovendien blijft hij zo ook nog betrokken bij het Israëlwerk en bij de bezinning daarop.

Nieuw beleid

Nieuw beleid zal mogen worden gemaakt nu we toestemming hebben gekregen tot nadere samenwerking met de Geref. Zendingsbond (GZB) en de Christelijke Hogeschool te Ede (CHE). Op hun verzoek heeft in het voorjaar van 2001 een bespreking met ons plaatsgevonden, met een vérgaand aanbod tot samenwerking op het gebied van documentatie, voorlichting, seminars en praktisch werk in Nederland en in Israël. Als deputaten waren we daar heel blij mee en we hebben tot onze vreugde gemerkt dat de synode daar ook van harte achter kon staan. We zijn nu in de fase aangekomen dat we in nader overleg kunnen proberen nadere invulling te geven aan de concretisering. Dat we in uitgangspunten en doelstellingen al een grote mate van overeenstemming mochten constateren, geeft het volste vertrouwen dat ook de uitwerking daarvan het Israëlwerk ten goede zal komen.

Aktueel

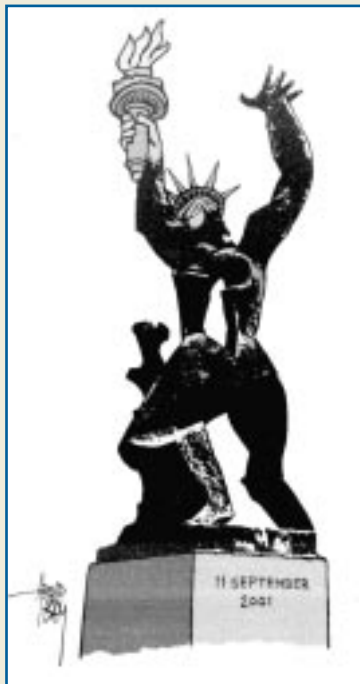
C.J. van den Boogert

Israël na 11 september

Verbijstering

Een ieder zal met verbijstering blijven terugdenken aan de grootste terreurdaden uit de geschiedenis van Amerika die de stad New York hebben getroffen op 11 september vorig jaar. Het gebeuren met de drie vliegtuigen die zich in de twee WTC-torens en het Pentagon boorden leek een boze droom, maar was werkelijkheid. Naar we aannemen zijn het Bin Laden en de zijnen geweest die Amerika een enorme slag hebben toegediend. Volgens hun religieusideologische opvatting moest aan de invloedssfeer van "de grote satan", die met zijn moderne levenswijze een bedreiging voor de Islamitische wereld vormt, een halt worden toegeroepen.

Het was een extremistische daad met grote gevolgen. Immers, een antwoord van Amerika kon niet uitblijven. Maar tegen wie of wat zou het zijn gericht? Zou het een strijd worden tussen de westerse wereld en de Islam of zouden de pijlen gericht worden op het terrorisme dat vanuit extreem fundamentalistische motieven werd verricht? Gelukkig is gekozen voor de strijd tegen het terrorisme. De resultaten tot nog toe hebben we gezien in de strijd die in Afghanistan gevoerd is.

overgenomen uit het N.I.W.

De aanslag heeft gevolgen gehad voor heel de wereld en stellig ook voor de Israëlisch-Palestijnse kwestie. We willen trachten na te gaan hoe de 11de september de situatie in Israël heeft beïnvloed.

Hoe houd je Amerika te vriend

De grote vraag na 11 september was voor welke partij Amerika de grootste sympathie zou hebben. Arafat trad snel op tegen de vreugde-uitingen aan Palestijnse zijde over de terroristische aanslag. Demonstratief gaf hij bloed voor de slachtoffers als teken van meelevens en officieel veroordeelde hij de criminele daad.

Premier Sharon riep direct na de aanslag een dag van nationale rouw uit en betuigde

zo solidariteit met het Amerikaanse volk. Israël verwachtte van Amerika meer begrip. Nu de Verenigde Staten zelf door terrorisme getroffen waren, zou men wel beter kunnen invoelen wat Israël al zolang meemaakte. Opiniepeilingen in Amerika wezen in de richting van meer begrip voor Israël.

President Bush wenste rust. Hij kon om de acties in Afghanistan te laten slagen, geen problemen in het Midden Oosten gebruiken, zeker niet nu veel Arabische

Aktueel

landen de coalitie tegen terreur steunden. Dus maande hij Israël geen provocatieve acties in de Palestijnse gebieden te ondernemen en riep hij de Palestijnse Autoriteit op gewelddadige acties te voorkomen. Had hij dan zoveel hart voor Jood en Palestijn? Neen, het Amerikaanse belang gaf mijns inziens de doorslag.

De uitspraak van Bush op 2 oktober dat hij altijd al een voorstander van een Palestijnse

staat was geweest, werd in de strijd om het winnen van de gunst van de VS door Arafat en de Arabische landen met gejuich begroet, maar bij de joodse bevolking met schrik aangehoord. Sharon vergeleek Bush zelfs met Chamberlain

die aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog Tsjecho-Slowakije weggegeven had. De kwestie tussen Bush en Sharon werd bijgelegd, maar is typerend voor de angst aan Israëlsche zijde.

Nadat op 11 oktober George Bush zich uitsprak voor de stichting van een Palestijnse staat, deden op 16 oktober ook de Britse premier Tony Blair en onze eigen premier Kok een duit in het zakje. Ze sloten zich bij de uitspraak van Amerikaanse president aan.

Vriend van Amerika blijven betekent blijkbaar spitsroeden lopen. Het leek erop dat Arafat sneller dan Sharon de voordelen onderkende die geogst zouden kunnen

worden van gehoorzaamheid betuigen aan de VS.

Zelfs de Europese Unie zet Arafat onder druk

Hoe de belangen van Israël worden afgemeten aan de hand van de aandacht voor de bestrijding van terrorisme, bleek uit het vervolg van de gebeurtenissen. Het terrorisme in Israël stak de kop weer op met o.a. een aanslag op de minister van toerisme, Rechavam Ze'evi. Hij werd in koelen bloede vermoord. Toch keerde men zich in het buitenland aanvankelijk tegen Israël vanwege de tegenmaatregelen die Sharon nam. Hij liet, omdat de Palestijnse Autoriteit naliet de moordenaars op te sporen en uit te leveren, de Palestijnse gebieden door het leger bezetten. De redenering daarbij was: waarom zou Israël ter bestrijding van terrorisme de gebieden niet mogen aanvallen, terwijl Amerika dit wel mocht in Afghanistan. Het antwoord is even simpel: omdat dit Amerika niet uitkwam. Daar was ook wel iets voor te zeggen, want met het binnenvallen van de Palestijnse gebieden kan Israël het probleem van het terrorisme op termijn niet oplossen.

Bij de kansarme Palestijnse burgers zou een permanente bezetting van hun gebieden het verlangen om verzet te plegen door middel van zelfmoordacties alleen maar vergroten.

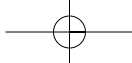
Inmiddels ging het toch tot Amerika en de Europese Unie doordringen, dat Arafat sterk onder druk gezet zou moeten worden om de gewapende intifada een halt toe te roepen.

Er waren twee bloedige aanslagen voor nodig, op 1 december in Jeruzalem en op 2

Na de ramp was er een solidariteitsbijeenkomst in Tel Aviv. Die werd bijgewoond door ong. 35.000 mensen.

overgenomen uit het N.I.W.

december in Haifa, om een ongewoon felle reactie aan de Europese Unie te ontlokken. De Europese verklaring van 10 december ging zelfs zover dat men Arafat aanmaande om “de terroristische netwerken” in de autonome Palestijnse gebieden te ontmantelen. Het was de eerste keer dat de Europese Unie het Palestijnse leiderschap op deze wijze benaderde. Tegelijkertijd liet ook Amerika Arafat weten dat het geduld met hem nu echt op was.

Het is echter de vraag of deze lijn in de toekomst blijvend gevolgd zal worden. Het lijkt me meer een nieuwe sterk pragmatische aanpak waarbij druk wordt uitgeoefend waar het op dit moment het meeste effect sorteert, en waarbij tevens duidelijk gezegd wordt welke van beide partijen in gebreke blijft.

Europa zal wellicht, zodra de gelegenheid zich voordoet, opnieuw terugvallen in een houding van grotere sympathie voor de Palestijnen dan voor Israël. En Amerika? Zal het na het volbrengen van de acties tegen het terrorisme zijn Arabische helpers niet moeten belonen? En zal het daarom misschien de sympathie voor Israël niet moeten temperen?

Dat stelt ons voor de vraag of er in de nabije toekomst iets positiefs te verwachten valt voor de relatie tussen Israël en de Palestijnen.

Verwachtingen voor de nabije toekomst

De verwachtingen voor de nabije toekomst zien er vrij somber uit.

Van Arafat is mijns inziens nooit een definitieve stap op de weg naar vrede met Israël te verwachten. Hij doet altijd voorlaatste stap-

pen. Daarvoor zijn een aantal redenen te geven. Enerzijds heeft het te maken met zijn persoonlijkheidsstructuur.

Anderzijds speelt de invloed van fundamentalistisch islamitische bewegingen binnen de Palestijnse samenleving een grote rol.

Het is de vraag of hij nog wel echt grip heeft op leiders van de Hamas en de Jihad.

Bovendien speelt binnen zijn eigen PLO de Fatah-Tanziem militie, het onofficiële Palestijnse leger, een zeer dubieuze rol. Het geeft leiding aan de huidige intifada.

Ook van Sharon is niet een doorbraak te verwachten. Hij heeft geen echt vredesplan en zet zich niet echt in voor het construeren van een weg tot vreedzaam samenleven van de twee volken.

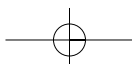
Van de Arabische landen rondom Israël is ook niet veel te verwachten. Zij hebben eigenlijk nooit in positieve zin hun nek uitgestoken voor de Palestijnen. Terecht heeft Arafat zich altijd door hen in de steek gelaten gevoeld.

Europa en Amerika trachten hun eigen belangen in de regio veilig te stellen en te behartigen. Zij kiezen nu eens voor de ene partij, dan weer voor de andere.

Men gaat in Israël zowel aan Joodse als aan Palestijnse zijde door een donkere tunnel en vanuit het einde van deze tunnel gloort nog weinig licht.

Het valt te hopen, dat er op korte termijn leiders zullen opstaan, die aan beide zijden van de frontlijn de moegestreden en angstige gezichten van hun mensen zullen zien.

Gezichten van gewone mensen die aan beide kanten snakken naar vrede. Leiders die dan hun nek durven uitsteken om vrede te bewerkstelligen. Dat zou een grote zegen zijn.

'Kerk, wat is uw gebed?'

Het jodendom als vraag aan de kerk

M.W. Vrijhof

Het vragende Israël

Het meest kenmerkende van Israëls geestesleven is, volgens K.H. Miskotte, dat Israël vraagt. Zo begint Miskotte zijn artikel "Het jodendom als vraag aan de kerk". Israël vraagt. In de vorige twee nummers van ons blad hebt u het één en ander over Miskotte en het genoemde artikel kunnen lezen. We benadrukken, dat we – om de betekenis van de woorden "Israël vraagt" te begrijpen – dieper moeten spitten dan alleen te menen dat Israël een paar vragen stelt aan bijvoorbeeld de kerk. Nee, dat Israël vraagt is het meest kenmerkende van Israëls geestesleven. De actie van het vragen is – zoals Miskotte opmerkt – als het ware met hun wezen gegeven.

We krijgen daar meer zicht op als we letten op de geesteshouding die daar lijnrecht tegenover staat. Het is de geesteshouding van het zich schikken, zich neerleggen bij wat nu eenmaal is. Dat is de geesteshouding die typerend is voor het heidendom.

Tussen haakjes: de termen Israël en heidendom duiden hier een bepaalde geesteshouding aan. Het gaat om karakteristieke houdingen. Waar de God van Israël met zijn woorden mensen en volken aanraakt tot in het hart van hun bestaan daar ontstaat "Israël". Waar mensen en volken hun binnenste voor God en zijn woorden afschermen en in hun eigen kringetje rondraaien daar is "het heidendom".

In het geding is het karakter van het geestesleven. En dan kun je zeggen: waar Israël vraagt en daarmee open staat voor omkeer, voor vernieuwing, voor de toekomst, daar zoekt het heidendom berusting, status quo, rust in het lot. Het heidendom zoekt de vrede met het bestaan, Israël zoekt de vrede met God. Het heidendom

heeft als hoogste doel de overgave, Israël de gehoorzaamheid. Dat Israël vraagt betekent dat Israël zich in deze wereld niet tevreden kan stellen met het bestaande. Israël vraagt of het niet anders kan en anders moet.

Wie zo vraagt geeft aan niet vastgebakken te zitten aan de dingen zoals ze zich voordoen. Dit vragen is kritisch. Dit vragen geeft onrust. Dit vragen roept irritatie op. Maar het door God geroepen Israël kan niet anders dan vragen. Ophouden te vragen zou terugval in het heidendom zijn. Geen vragen meer te stellen is de verwachting prijsgeven. Wie hier meer over wil lezen verwijzen we naar de publicaties van Miskotte zelf (de laatste jaren zijn veel van zijn studies in "Verzameld Werk" door Kok Kampen uitgegeven), maar ook naar de studie van G.G. de Kruijf, "Heiden, Jood en Christen" (1981).

Vragen en wagen

De genoemde geesteshouding van Israël leidt ertoe, dat Israël ook vragen stelt. Concrete vragen. Vragen aan mensen en volken met een ander geestesleven. En zo komt Israël naar de christenheid toe. En Israël vraagt: kerk, waarom ben je zo rustig in deze wereld, hoe kun je vrede hebben met het bestaande? Is dat misschien omdat je nog leeft in de kaders van het heidendom? Maar zit je dan niet gevaarlijk dicht tegen de verering van het bestaande aan? Heb je niet een veel te groot respect voor de dingen zoals ze nu eenmaal zijn?

Hier moeten we nu iets aan toevoegen. En dat is dit: Israël beseft dat het stellen van vragen niet vrijblijvend kan plaatsvinden. Als je door de geesteshouding van het vragen aangeeft niet vastgeroest te zitten aan het bestaande, maar

open te staan voor de belofte, voor de andere werkelijkheid, voor de toekomst, dan moet daar ook een levenshouding aan beantwoorden.

Miskotte geeft dat aan door op te merken: het vragen gaat over in het wágen. En hij legt dat naar twee kanten uit, die twee zijden van één zaak zijn.

Naar de kant van God toe is er het waagstuk van het gebed. Het is de toewending naar God met de bede om in te grijpen, om te volvoeren wat is toegezegd. Het is de vraag om spoedig een keer te brengen in het door zonde en schuld en dood verworden bestaan. Het is de bede om het Rijk van God.

Naar de kant van het leven in deze wereld toe is er het waagstuk van de daad, het heilig avontuur, het experiment. Het is de daad die overeenstemt met de verwachting. Het is het leven dat zich richt op de wet (Thora) en dat zich wil laten modelleren naar de belofte. Beide aspecten van het waagstuk stellen indringende zaken aan de orde.

Wie is de mens?

Als Miskotte stelt dat Israël vraagt en waagt, dan roept dat de gedachte op: wie is dit Israël? Algemener geformuleerd: wie is de mens die deze weg van vragen en wagen gaat? Of nog anders gezegd: Hoe ziet men in Israël de gelovende mens? Welke plaats is er voor de mens in het plan van God?

Israël ziet deze mens als een door God geroepene. En de roeping heeft hem in een verbondsrelatie gebracht. Omdat een verbond, ook al is het eenzijdig in de oprichting, minstens uit twee partijen bestaat is de geroepen mens een verbondspartner van God geworden. Voor deze mens gelden beloften en eisen. Hij is van God uit betrokken geraakt in “het ontzaglijke

wereldwerk”, zoals Miskotte zegt. In dit verband brengt Miskotte ook de wet ter sprake: “De Wet is veel meer dan een moraalcodex. Zij is de regel des verbonds van God met Zijn volk, die, zo zij waarlijk vervuld werd, de wereld zou omwentelen naar de wil Gods en tot de voleinding van alle menselijk streven. Het mens-zijn is hier dus – keerzijde van de bijna ondraaglijke onrust – van werkelijk scheppende betekenis.”

Hier houden we de adem in. De mens in het verbond is partner van God in de schepping. Mens-zijn is in het verbond van scheppende betekenis. En de wet als regel van het verbond wijst de mens de weg van het leven. Met andere woorden: er wordt in het verbond iets van de mens verwacht. Hij is geroepen een loyale verbondspartner te zijn. Een loyaliteit die moet blijken uit zijn vrezen van God en zijn gehoorzaamheid aan Gods wet.

Het is duidelijk dat in deze visie de mens – de geroepen en gelovige mens – een taak te vervullen heeft. En die taak is niet alleen de actie van het vragen vanwege de onrust over het bestaande. Die taak is ook – in het verlengde van het vragen – het waagstuk van de daad. De mens is geroepen deel te nemen aan werk waaraan God is begonnen.

Maar, vragen we dan, zal de mens die taak ook op zich kunnen nemen? Is hij wel in staat verbondspartner te zijn? In Israël leeft de gedachte dat dit inderdaad mogelijk is. De roeping van God uit maakt het mogelijk.

Miskotte zelf had in zijn proefschrift “Het wezen van de joodse religie”, dat hij kort voor het verschijnen van het artikel “Het jodendom als vraag aan de kerk” had verdedigd, zwaar geschut in stelling gebracht tegen de joodse gedachte dat God en mens in het verbond eendrachtig samenwerken. Het jodendom gaf, vol-

gens Miskotte, met name in de mystieke stroming van de *Kaballa* de mens in het verbond een veel te belangrijke plaats doordat het God afhankelijk maakte van de inzet mens als verbondspartner.

Maar – vraagt Miskotte nu – hebben we als kerk wel voldoende oog voor de plaats die de mens in het verbond van God ontvangt? Als er in Israël in bepaalde kringen een doorslaan is in de relatie God en mens, waardoor God zelfs van de mens afhankelijk wordt, is er dan in bepaalde kringen in de christenheid niet het omgekeerde aan de hand: de mens die een stok en een blok is, de mens die niets kan, de mens die volkomen passief is in het verbond? Miskotte wil in het spoor van het vragende Israël opkomen voor het volkomen ernstig nemen van de roeping die de mens van Godswege ontvangt. Hij mag Gods mede-arbeider zijn (1 Korinthe 3:9).

De betekenis van het gebed

De plaats van de mens in de relatie met God spitst Miskotte toe op de vraag: *kerk, wat is uw gebed?* In de visie van Miskotte komt vanuit de geesteshouding van Israël deze vraag naar de kerk toe. En die vraag raakt het hart van het kerk-zijn: wat is uw gebed?

Niet alleen: hoe is uw gebed en welke woorden gebruikt u daarbij? Maar vooral: welke betekenis heeft uw gebed? Wat doet u, kerk, wanneer u bidt? Een paar zinnen uit Miskotte's artikel: "Heeft het werkelijk tot inhoud de komst van het Koninkrijk? En indien al, is dit gebed dan een blote wens of... keerzijde van de daad, die zich door niets van het bestaande, omdat het nu eenmaal bestaat, kan laten tegenhouden?"

Hier zien we duidelijk de verbinding tussen Israël dat vráágt, omdat het niet kan berusten in het bestaande, en Israël dat wáágt tot in het gebed toe, eveneens omdat het niet kan rusten

in het bestaande. Het gebed dat werkelijk gebed is is keerzijde van de daad. En dat is de vraag van Israël aan de kerk.

Israël is ervan overtuigd dat het gebed betekenis heeft. En zoals het gebed betekenis heeft, zo heeft ook de daad die met het gebed correspondeert betekenis. In joodse opvatting gaat dit zover dat de mens door zijn geestes- en levenshouding de dag van de komst van de Messias naderbij kan brengen. We zullen hier niet dieper op in gaan, want de vraag naar de relatie gebed en daad is al indringend genoeg.

Wat Israël aan de kerk vraagt is: leeft u uw gebed? Is uw bidden de keerzijde van uw doen en laten; is uw gebed in overeenstemming met uw geloof? In het geding is de vraag of wij geloven dat ons gebed er – bij God – toe doet.

Geloven we dat God zich laat verbidden, dat Hij zich laat beïnvloeden door het gebed van zijn kinderen? Geloven we dat bidden is meeregeren met God? En als we dat geloven, omdat het ware gebed haar bron vindt in Gods beloften, komt dan onze levensstijl (die haar bron vindt in Gods Woord en Geest) daarmee overeen?

Kerk, wat is uw gebed? Nooit mag het gebed van de kerk een opzeggen van vrome holle frasen zijn. Hoezeer heeft Jezus daar al voor gewaarschuwd (Matth. 6:5-15). In het gebed als ontmoeting met God wil Hij zich laten beïnvloeden door zijn kinderen. En Gods kinderen willen in hun gebed de werkelijkheid veranderen naar Gods wil: uw wil geschiede. Als er in het gebed geen werkelijk spreken en werkelijk horen is met het oog op verandering van de zondige werkelijkheid wat is bidden dan?

De vraag van Israël naar het gebed van de kerk is de vraag naar het geloof en de gehoorzaamheid van de kerk.

Een nieuw boek over Paulus

Bespreking van het boek van prof. dr. J. van Bruggen, 'Paulus – Pionier voor de Messias van Israël'; uitg. Kok Kampen, 2001, 363 pagina's; prijs: f 72,50

Boekbespreking

In de serie Commentaar op het Nieuwe Testament verscheen van de Hoogleraar Nieuwe Testament aan de Vrijgemaakt-Gereformeerde Theologische Universiteit te Kampen, prof. dr. Jakob van Bruggen, een boek over Paulus. Reeds de titel: "Paulus – Pionier voor de Messias van Israël", doet vermoeden dat in het boek ruime aandacht aan Israël geschonken wordt. Dit vermoeden wordt bij het lezen bevestigd en daarom is het de moeite waard om er in ons blad een bespreking aan te wijden. Bovendien laat het zien hoe in Vrijgemaakte kring de laatste jaren steeds meer aandacht wordt besteed aan de plaats en positie van het volk waarin we als kerk geworteld zijn. Een verblijdende ontwikkeling.

Bij het lezen van het boek wordt tevens duidelijk dat er, als we ons bezig gaan houden met Israël, geweldige vragen op ons afkomen. Soms krijgen we de indruk dat alle theologische vraagstukken in de ontmoeting met Israël om een nieuwe doordenking vragen. Laten we maar eens in het boek gaan bladeren.

De opzet van het boek en het uitgangsprincipe

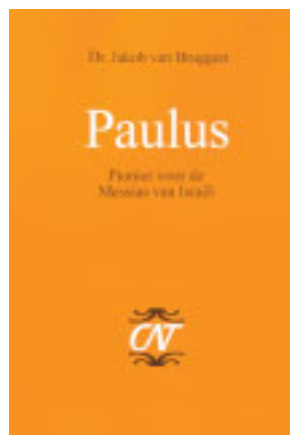
De opzet is tweeledig.

In het eerste deel wordt een poging gedaan om de levensloop van Paulus te beschrijven. Het schrijven van een biografie over een kleurrijke persoonlijkheid als Paulus vanuit

de verschillende bronnen valt niet mee. Het heeft veel weg van het leggen van een enorme legpuzzel, waarbij de juiste plek van elk stukje slechts met veel

moeite te vinden is. We krijgen dan ook af en toe de indruk dat een andere puzzelaar toch tot een ander resultaat zou zijn gekomen. In positieve zin moet gezegd worden dat er eindelijk eens iemand een poging onderneemt om het leven, de brieven en de historische positie van Paulus in hun samenhang te bespreken. Maar toch zal mijns inziens een volgende auteur die zich daaraan waagt een afwijkend patroon laten zien, al was het alleen reeds met betrekking tot de vraag hoe Paulus de tijd na zijn bekeerling in Arabië gevuld heeft. Van Bruggen is van mening dat hij aldaar het evangelie verkondigd heeft onder Ismaël (Gal. 1:16-17), terwijl de meeste exegeten uitgaan van een tijd van bezinning. De theorie van de 'drie' zendingsreizen, zoals we die in Handelingen tegenkomen, wordt daardoor omver geworpen, waarbij eveneens het in Handelingen geschetste vaste patroon van het "eerst de Jood en daarna de Griek" onder druk komt te staan.

C.J. van den Boogert

Een nieuw boek over Paulus

In het tweede deel staat het werk dat Paulus verricht heeft in de jonge kerk centraal.

Eerst wordt een overzicht gegeven van de vele tegenovergestelde meningen over de betekenis van Paulus door de eeuwen heen.

Zo is hij door auteurs getypeerd als:

- de banier van het christendom;
- de veroorzaker van de breuk tussen kerk en Israël;

of als:

- de apostel van de genade en van de gerechtigheid door het geloof;
- de afvallige Jood die geen recht doet aan de leer van Jezus Christus;

en als:

- de centrale figuur voor de Protestanten, tegenover
- Petrus de centrale figuur voor de RK-kerk;

En sinds de 19de eeuw als:

- de voorman van een wetsvrij heidenchristendom, tegenover
- Petrus als de voorman van het jodenchristendom.

Daarna bespreekt Van Bruggen in een aantal boeiende hoofdstukken thema's als:

- brengt hij een andersoortig evangelie dan de ander apostelen?
- hoe verhoudt zijn prediking zich tot het optreden en de leer van Jezus Christus? (hoofdstuk 15)
- wat is het eigene van "zijn" evangelie?, met als belangrijke vraagstelling hoe Paulus de positie van de heidenchristenen tegenover joodse christenen markeert. (hoofdstuk 16)
- de houding van Paulus tegenover de wet van Mozes. Hoe hij daarover schrijft aan christenen uit de volken die niet onder de wet leven. (hoofdstuk 17)
- de houding van de apostel tegenover zijn volk Israël. (hoofdstuk 18)

Tenslotte voegt de schrijver een drietal bijlagen toe waarvan met name de derde met als titel: "Joodse religie en de wet", van groot gewicht is.

Het uitgangsprincipe van de auteur is fundamenteel. Hij gaat principieel uit van de betrouwbaarheid van de bijbelse bronnen. We stemmen van harte in met dit uitgangspunt.

Van Bruggen neemt zo min of meer afstand van bijbelkritische theologen die hun mening doorgaans als de laatste waarheid beschouwen. Toch mag bij alle vragen die we bij de sterk autonome visie van de bijbelkritische theologie moeten hebben, gezegd worden, dat ook wij veel van hun onderzoeksresultaten geleerd en overgenomen hebben.

Daarnaast moeten we wat bijbelgetrouwe geleerden naar voren brengen eveneens kritisch blijven lezen.

De joodse religie is geen verdienstenleer

De derde bijlage duiden we reeds als zeer belangrijk aan. In deze bijlage gaat de schrijver in op de vraag welke plaats de wet in de religie en de spiritualiteit van het Jodendom inneemt.

Doorgaans ging men zowel in bijbelkritische als bijbelgetrouwe kringen uit van de opvatting dat de joodse godsdienst te typeren is als een religie van (de werken van) de wet en als een religie van verdiensten.

Anders gezegd: In het Oude Testament zou de wet de weg tot redding zijn, terwijl met de komst van Jezus genade en geloof de dienst zouden zijn gaan uitmaken. De brieven van Paulus zouden met name deze leer van verdiensten aan de kaak stellen.

Van Bruggen wijst er op dat men van deze

gedachte terugkomt. In steeds meer publicaties wordt er op gewezen dat Gods verkiezing van Israël de grond voor het heil is. In de bijlage valt de auteur deze opvatting bij. Aan de hand van voorbeelden uit de rabbijnse literatuur, uit het pseudepigrafische boek IV Ezra, uit het geschrift Contra Apionem van Flavius Josefus en uit het Nieuwe Testament, toont hij aan dat het voldoen aan de eisen van de wet geen plaats krijgt in de verlossingsleer, maar alleen in de ethiek of levensleer. Het blijkt helemaal niet zo gemakkelijk te zijn om in de literatuur die is ontstaan in de tijd tussen het Oude en het Nieuwe Testament sporen te vinden van een wettische verlossingsleer. Omdat deze opvatting blijkbaar niet overheersend was, hoefde Paulus deze ook niet te bestrijden. Paulus wilde zijn joodse volksgenoten niet van een leven naar Gods geboden, maar van een afwijzing van Jezus als de Messias afbrengen. Mijns inziens helpt de schrijver ons met dit gedachtepatroon af van de ook in onze kringen nog steeds voortlevende misvatting ten opzichte van het Jodendom, als zou het een wettische religie zijn. Integendeel, het leven naar de wet is voor het joodse volk niets minder dan een uit liefde gehoorzamen aan de God in wie het gelooft, op wie het vertrouwt. Dit gegeven is een rode draad die door heel het boek heenloopt. Joden die in Jezus als de Messias zijn gaan geloven zijn daarom in de eerste gemeente terecht Thoragetrouw blijven leven en ook in het heden mogen Joden die Jezus als de Messias belijden niet wetsvrij gaan leven. Het blijven voluit Joden. En toch, bij de doordenking van dit mijns inziens sterkste deel van het boek, waarvoor het reeds de moeite is het te kopen en te lezen, komen tevens de vragen op.

Opkomende vragen

De vragen rijzen met name daar waar het gaat over de relatie van ons, christenen uit de volken, tot de Thora en daar waar het huidige Israël als volk van God ter sprake komt.

Aan ons heeft Paulus “een besnijdenisloos evangelie voor heidenen” verkondigd, schrijft de auteur. Zo kan het geformuleerd worden als daarmee bedoeld wordt, dat wij niet eerst Jood hoeven te worden om in het heil te delen. In Handelingen 15 lezen we het besluit daartoe.

Als echter tevens wordt gezegd, dat Paulus voor heidenchristenen een apostel zonder de wet is, vraagt dit om een veel omvatterder doordenking dan in het boek gegeven wordt.

Het is zeer de vraag of dat op deze wijze geformuleerd kan worden. Wellicht heeft zo'n uitspraak te maken met de opvatting dat de Thora eigenlijk niet anders dan de volkswet van de Joden is. Van Bruggen schrijft: “Jezus Christus kwam naar de heidenen met de gave van de Geest, niet met de volkswet van de joden en de besnijdenis”. Gezegd zal toch moeten worden dat de gave van de Geest in de eerste plaats een gave aan Israël zelf is en dat wij door het geloof in Christus in deze gave delen. Van de Geest van God lezen we in het O.T. reeds dat Hij de wet in de harten van zijn volk zal schrijven, dus ook in onze harten, en dat we daarom delen in het heil dat Israël ten deel gevallen is. Bovendien, als we 1 Korinthe lezen, zien we duidelijk dat Paulus *halacha*, dus wetsonderricht, geeft aan een gemeente die zowel uit joodse uit heidenchristenen bestaat.

Ook de mening vervat in een zin als “wie als jood onder de wet de Messias Jezus denkt te kunnen negeren, gaat die wet isoleren en er

Een nieuw boek over Paulus

een oneigenlijke meerwaarde aan toekennen”, vraagt om nadere doordenking. Mijns inziens wordt daardoor het huidige Jodendom wel als wettisch getypeerd. Het Jodendom zal zich in een ontmoeting en gesprek in deze typering niet herkennen. We komen zo tevens uit bij de vraag of Van Bruggen het huidige joodse volk, dat niet in Jezus als de Messias gelooft, ziet als het volk van het verbond. De lijn van het betoog in het boek volgend, lijkt het er op dat alleen het deel dat Christus aanvaard heeft nog volk van God is en dat alleen dit het volk is waarbij wij zijn ingelijfd. Er komen al lezend dus best nog heel wat vragen boven. Er zouden er nog veel meer

geformuleerd kunnen worden.

Een waardevolle bijdrage

Ondanks alle vragen, misschien wel juist vanwege alle vragen die opkomen bij het lezen, levert het nieuwe boek over Paulus een waardevolle bijdrage aan de doordenking van de verhouding van de kerk tot Israël. Het is dus meer dan een boek over Paulus geworden.

Nogmaals zou ik willen benadrukken dat het zich bezighouden met het joodse volk en met de joodse religie ons er toe zet onze hele theologie op dit punt nog maar eens te doordenken.

Colofon

Commissie van redactie

ds. A. Brons
dr. G.C. den Hertog
ds. H.D. Rietveld
ds. M.W. Vrijhof

Eindredacteur

ds. A. Brons
Zilverschoon 102
8265 HC Kampen
tel.: (038) 33 13 262
e-mail:
a-brons@hetnet.nl

Internetpagina

[www.cgk.nl/israel/
israël.htm](http://www.cgk.nl/israel/israël.htm)

Administratieadres

Landelijk kerkelijk bureau van
de Chr. Geref. Kerken
Vijftien Morgen 1
3901 HA Veenendaal
Postbus 334
3900 AH Veenendaal
tel. (0318) 58 23 50
fax (0318) 58 23 51
e-mail: lkb@cgk.nl

Penningmeester

Gironummer 365271,
t.n.v. Penn.m.
Dep.Evang.Verk.o.Israël
P. Vree
Beilerstraat 5a
7933 TS Pesse
tel.: (0528) 24 20 50
e-mail: peter.vree@wxs.nl
Voor legaten en schenkingen
kunt u contact opnemen met
de penning-meester; hij geeft
ook gaarne informatie over
diverse aan te bevelen projecten.